

**Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM**

**Lärling – en bro mellan skola och arbetsliv (SOU
2010:19)**

Lärarnas Riksförbund har givits möjlighet att lämna synpunkter på rubricerat betänkande. Förbundets synpunkter på utbildningsdepartementets promemoria ”Skolans och arbetsmarknadens regler vid gymnasial lärlingsutbildning och gymnasial lärlingsanställning (U2010/5775/G)” bifogas detta remissvar.

Sammanfattade synpunkter

För Lärarnas Riksförbund är det viktigt att förutsättningarna för all form av utbildning i skolväsendet är tydligt klargjorda. Förbundet bejakar därför utredningens uppdrag att klargöra förhållandena kring elever i gymnasial lärlingsutbildning. Lärarnas Riksförbund anser att många förslag i utredningen bidrar till detta, varför förbundet tillstyrker merparten av förslagen.

Lika viktigt som att förutsättningarna för utbildning är tydligt klargjorda, är att utbildningen är fullt ut finansierad. Lärarnas Riksförbund bedömer att starten av permanent gymnasial lärlingsutbildning kommer att kräva stora resurser, vilket ställer krav på den statliga finansieringen. Förbundet anser att vissa av de förslag som lämnas i utredningen är underfinansierade.

Lärarnas Riksförbund avstyrker:

- förslaget till en lag om gymnasial lärlingsanställning

Lärarnas Riksförbund anser:

- att de ekonomiska konsekvenserna av gymnasial lärlingsutbildning ytterligare måste beredas då reformen inte kan anses vara fullt finansierad, bland annat för
 - att staten bör finansiera utbildningen av handledare inom yrkesprogrammen
 - att ökad arbetstid för de lärare och studie- och yrkesvägledare som har till uppgift att ordna och administrera lärlingsplatser till yrkesprogrammen inte är beaktat i finansieringen

- att utredningen inte i tillräcklig grad belyser de juridiska konsekvenser som lagförslaget om gymnasial lärlingsanställning kan få
- att utredningen inte i tillräcklig grad belyser de konsekvenser för elevers utbildning och utbildningssituation som lagförslaget kan få
- att det krävs tydliga regleringar av handledarens uppgifter beträffande insamling av underlag till betygsättande lärares bedömning och betygsättning av eleven
- att Skolverket tillsammans med de nationella programråden ska ta över Nationella Lärlingskommitténs arbete med riktlinjer för utbildning av handledare inom yrkesprogrammen, detta för att ta tillvara det arbete som gjorts samt utveckla det vidare
- att utredningen tydligare måste markera att uppföljningen och granskningen av kvaliteten i yrkesprogrammen alltid måste utgå från Skolinspektionen
- att Skolinspektionen omgående måste få uppdraget att granska kursplanestyrelsen och betygsättningen inom lärlingsutbildningarna

Generella synpunkter på lärlingsutredningen

Lärarnas Riksförbund anser att gymnasial lärlingsutbildning är en bra alternativ väg att nå gymnasial yrkesexamen. Förbundet anser att lärlingsutbildningarna har en viktig roll att fylla ifråga om att möta näringslivets och samhällets behov av yrkeskunniga individer samt som en framkomlig väg för ungdomar att etablera sig på arbetsmarknaden.

För Lärarnas Riksförbund är det viktigt att förutsättningarna för all form av utbildning i skolväsendet är tydligt klargjorda. Av denna anledning bejakar förbundet utredningens uppdrag att klargöra förhållandena kring elever i gymnasial lärlingsutbildning.

Lärarnas Riksförbund ställer sig positivt till många av utredningens förslag, men vänder sig emot förslaget om en i lag reglerad anställningsform för gymnasielärlingar.

Betygsättning i gymnasial lärlingsutbildning

I samband med sitt förslag om ett obligatoriskt utbildningskontrakt mellan skola, arbetsplats och elev slår utredningen fast att det fortsatt ska vara ”skolans företrädare som sätter betyg på kurser som genomförs på en arbetsplats” (s.143).

Lärarnas Riksförbund anser, likt utredningen, att det endast är behöriga lärare som ska få sätta betyg. Bedömningen och betygsättningen är dock beroende av de observationer som framförallt handledaren gör under det arbetsplatsförlagda lärandet, varför förbundet anser att rutinerna för detta måste regleras.

Enligt Nationella Lärlingskommittén uppger två tredjedelar av de företag de intervjuat att de på olika sätt bidrar till betygsättningen av lärlingarna (SOU 2010:75 s.126ff). Att de gör det är viktigt för den allsidiga bedömningen av elevens kunskaper och färdigheter, men hur och av vem det görs är också viktigt för elevens rättsäkerhet.

Utöver betygsättning finns också annan myndighetsutövning som åligger skolan, rektorn och lärarna och måste regleras mellan skola och arbetsplats. Detta gäller exempelvis den av utbildningsdepartementet föreslagna registreringen av olovlig frånvaro (U2010/4389/G).

Specifika synpunkter och kommentarer till lärlingsutredningen

Lärarnas Riksförbund redovisar här sina specifika synpunkter på slutsatserna och förslagen i betänkandet. Kommentarer koncentreras till slutsatserna för kapitel 4-7 och 9 samt förslagen som ges i kapitel 8.

4.3 Är gymnasieelev som deltar i arbetsplatsförlagd utbildning i själva verket arbetstagare? – Slutsatser

Lärarnas Riksförbund delar utredningens bedömning att elever som genomgår gymnasial lärlingsutbildning kan anses som arbetstagare vid en arbetsrättslig bedömning. Förbundet ställer sig därför positivt till att införa ett ställningstagande i skollagen om att elev som genomgår gymnasial lärlingsutbildning ska anses vara elev och inte arbetstagare. Förbundet tycker att detta är särskilt viktigt att tydliggöra i och med att vi avstyrker förslaget om gymnasial lärlingsanställning. Se vidare förbundets kommentarer under avsnitt 8.2.

6.9 Likheter och skillnader mellan att vara elev och anställd – Slutsatser

Lärarnas Riksförbund avstyrker utredningens förslag om en i lag reglerad gymnasial lärlingsanställning. Förbundet bedömer att elever trots detta kommer kunna ha en anställning (se förbundets kommentarer under rubrik 8.2). I den händelse att vissa elever har anställning och andra inte, anser förbundet att det är nödvändigt att med bestämmelser om att reglerna avseende arbetsuppgifter, arbetstider och så vidare är likalydande för samtliga elever. Detta ska även gälla om de är myndiga eller omyndiga.

Lärarnas Riksförbund delar därför utredningens bedömning under rubriken 6.9 samt tillstyrker motsvarande förslag i kapitel 8.

Lärlingsutredningens förslag

8.1.1 Utbildningskontrakt

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om ett obligatoriskt utbildningskontrakt. Förbundet anser att ett utbildningskontrakt fyller en central och viktig funktion beträffande gymnasial lärlingsutbildning, inte minst gällande parternas möjligheter till ansvarsutkrävande.

8.2 Lag om gymnasial lärlingsanställning

Lärarnas Riksförbund avstyrker utredningens förslag till lag om gymnasial lärlingsanställning. Förbundet hänvisar bland annat till sitt remissvar gällande försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning (2007) samt till remissvaret gällande gymnasieutredningens slutbetänkande (2008).

Syftet med gymnasial lärlingsutbildning är att ge eleverna kunskaper och färdigheter som gör dem yrkeskunniga och som möjliggör etablering på arbetsmarknaden eller i näringslivet. Gymnasial lärlingsutbildning sker ytterst i gymnasieskolans regi och mot mål som är formulerade i skolans läro- och kursplaner. Enligt Lärarnas Riksförbund ska därför gymnasielärlingar betraktas som elever i utbildning.

Lärarnas Riksförbund anser att målet att gymnasial lärlingsutbildning ska vara ”en bro mellan skola och arbetsliv” uppfylls ändå, främst genom att arbetsgivare under en längre tid kan följa en elevs kunskapsutveckling samt bedöma deras lämplighet. Dessutom kommer arbetsgivarna ha goda möjligheter att tillfälligt anställa lärlingarna som exempelvis semestervikarier under somrarna, där de får en chans att se dem i en anställning.

Utöver detta ser Lärarnas Riksförbund flera problem med utredningens förslag. Bland annat menar utredningen att det faktum att det kan komma att finnas elever både med och utan anställning på samma arbetsplats ”inte får några konsekvenser för eleverna” (9.3.1 s.165). Lärarnas Riksförbund delar inte denna slutsats. Snarare tycks det kunna få flera konsekvenser, bland annat att vissa elever i utbildningen kan sägas upp samtidigt som de har rätt att fullfölja utbildningen. Förbundet anser att detta kan få betydande konsekvenser för deras vilja att fortsätta utbildningen.

De erfarenheter från Nationella Lärlingskommittén som redogjordes för ovan visar att det inom försöksverksamheten varit nästan uteslutande elever utan anställning i lärlingsutbildningarna, trots att anställning varit möjligt. Lärarnas Riksförbund bedömer därför behovet av en lagstiftad gymnasial lärlingsanställning som litet. För de elever och företag som trots detta skulle vilja ingå anställningsavtal menar Lärarnas Riksförbund att det redan finns en sådan möjlighet. Möjligheten tillhandahålls genom anställningsskyddslagens bestämmelser om allmän visstidsanställning

tillsammans med möjligheten att mellan parterna sluta anpassade och tillämpningsbara kollektivavtal.

8.6 Elevstatus om anställningsavtal inte ingåtts

Lärarnas Riksförbund tillstyrker utredningens förslag om ställningstagande om elevstatus i skollagen. Även om förbundet avstyrker förslaget om gymnasial lärlingsanställning så ser förbundet ett behov att ett sådant ställningstagande i skollagen, främst i och med att vissa lärlingar ändå kommer kunna få en anställning (se 8.2 ovan).

8.7 De nationella programrådets roll

Lärarnas Riksförbund delar i stort utredningens bedömningar och tillstyrker förslagen gällande de nationella programråden.

Lärarnas Riksförbund anser att regeringen även ska uppdra åt Skolverket att tillsammans med de nationella programråden fortsätta Nationella Lärlingskommitténs arbete med riktlinjer för handledarutbildningar. I och med att utredningen också föreslår att dessa råd ska få ett visst ansvar beträffande uppföljningen av kvaliteten i lärlingsutbildningen (8.8), anser förbundet att det är rimligt att de också får arbeta med att strukturera upp och kvalitetssäkra handledarutbildningen. Häri ingår också att arbeta för att alla handledare ska ha genomgått utbildning, till skillnad från hur det har sett ut i försöksverksamheten (SOU 2010:75 s.131).

8.8 Uppföljning av kvaliteten i lärlingsutbildningen

Lärarnas Riksförbund delar i stort utredningens bedömningar och tillstyrker förslagen att uppdra åt Skolverket att tillsammans med de nationella programråden ta fram modeller för kvalitetssäkring av lärlingsutbildningen.

Lärarnas Riksförbund anser också att det är rimligt att de nationella och regionala programråden har *ett visst* ansvar för uppföljningen av kvaliteten i lärlingsutbildningen. Förbundet vill tydligare än utredningen markera Skolinspektionens ansvar och framskjutna roll. Förbundet drar denna slutsats utifrån de brister som har uppvisats inom försöksverksamheten gällande bland annat bedömning och betygsättning, kursplanestyning och deltagande i handledarutbildning. Dessa brister är enligt förbundet så allvarliga att det ytterst är en fråga för Skolinspektionens granskningar och åtgärder.

9.4 Ekonomiska konsekvenser

Lärarnas Riksförbund bedömer att etablerandet av en permanent gymnasial lärlingsutbildning initialt kommer att kräva stora resurser. Förbundet anser också att många av de brister i försöksverksamheten som Nationella Lärlingskommittén har kunnat konstatera, kommer att kräva kraftfulla

åtgärder. Av dessa anledningar måste staten tillföra att finansieringsprincipen upprätthålls och att reformen fullt ut finansieras.

Lärarnas Riksförbund anser också att många av de förslag som lämnas i utredningen, och de konsekvenser som dessa kan få, inte är fullt finansierade.

Vad det gäller kostnader för kvalitetsuppföljning menar utredningen att förslaget i princip är kostnadsneutralt. De nya uppgifterna för de nationella och regionala programråden kring kvalitetsuppföljning som utredningen föreslår kompenseras enligt utredningen av nedläggandet av den Nationella Lärlingskommittén. Lärarnas Riksförbund ställer sig tveksamma till detta med hänvisning till de allvarliga brister som uppvisats under försöksverksamheten kring exempelvis kursplanestyrning. Ett utökat granskningsarbete från Skolinspektionen och utökat analysarbete från Skolverket kommer enligt förbundet att kräva mer resurser.

Lärarnas Riksförbund drar också slutsatsen att staten måste finansiera handledarutbildningen, främst mot bakgrund av det låga antalet handledare med handledarutbildning i försöksverksamheten.

Med vänlig hälsning

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Metta Fjelkner
Förbundsordförande

Pontus Bäckström
Utredare

2010-11-22
MF/PB
Dnr 298/10

REMISSVAR
Rnr 60.10
U2010/5775/G

**Utbildningsdepartementet
103 33 STOCKHOLM**

Skolans och arbetsmarknadens regler vid gymnasial lärlingsutbildning och gymnasial lärlingsanställning (U2010/5775/G)

Lärarnas Riksförbund lämnar här sina synpunkter på utbildningsdepartementets promemoria ”Skolans och arbetsmarknadens regler vid gymnasial lärlingsutbildning och gymnasial lärlingsanställning (U2010/5775/G)”.

Sammanfattade synpunkter

Lärarnas Riksförbunds slutsats är att utbildningsdepartementets promemoria inte lyckas hantera de problem som förbundet ser med utredningens förslag till lag om gymnasial lärlingsanställning.

Med hänvisning till att Lärarnas Riksförbund avstyrker utredningens förslag till lag om gymnasial lärlingsanställning kommer förbundet inte att kommentera samtliga delar av departementets promemoria, utan hänvisar då till svaret på lärlingsutredningens betänkande.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker:

- att det är huvudmannen för utbildningen som ska svara för mottagande, antagning och urval till gymnasial lärlingsutbildning
- förslaget att det ska föreskrivas i lag vad utbildningskontraktet ska innehålla
- att elevens rätt att fullfölja utbildningen inte ska påverkas av att en eventuell anställning upphör
- förslaget att beslut om disciplinåtgärder fortsatt ska fattas av skolhuvudman, rektor och lärare

Lärarnas Riksförbund avstyrker:

- förslaget till bestämmelse i skollagen om att elev som genomgår gymnasial lärlingsutbildning också kan vara anställd, i sin nuvarande form

Lärarnas Riksförbund anser:

- att det gällande betygsättningen i lärlingsutbildningen måste regleras vilka (1) handledarens uppgifter beträffande insamling av underlag till betygsättande lärares bedömning och betygsättning av eleven är, samt (2) hur annan myndighetsutövning ska hanteras, exempelvis eventuell registrering av olovlig frånvaro (U2010/4389/G).
- att Utbildningsdepartementet ska utreda företagets möjlighet att anställa lärlingar i allmän visstidsanställning vidare

Specifika synpunkter och kommentarer till utbildningsdepartementets promemoria om skolans och arbetsmarknadens regler (U2010/5775/G)

Lärarnas Riksförbund redovisar här sina specifika synpunkter på de förslag som ges i kapitel 3 i promemorian.

3.1 Förhållandet mellan utbildning och anställning

Som en konsekvens av att Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget om gymnasial lärlingsanställning, avstyrker förbundet även detta förslag. Förbundet vill dock uppmärksamma utbildningsdepartementet på den redan befintliga möjligheten att anställa gymnasiala lärlingar genom anställningsskyddslagens bestämmelser om allmän visstidsanställning. Möjligheterna att göra detta tillsammans med konsekvenserna för eleverna och utbildningen om det görs, måste utredas vidare av departementet.

3.2 Mottagande, antagning och urval

Trots att förbundet avstyrker utredningens förslag om gymnasial lärlingsanställning bejakar förbundet förtydligandet att det är gymnasieskolan som svarar för mottagande, antagning och urval. Det är en viktig princip som måste kvarstå.

3.3 Kravet på avtal mellan eleven, skolhuvudmannen och arbetsplatsen

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om att utbildningskontrakt ska föreskrivas i lag.

3.4 Konsekvenser för utbildningen om anställningen upphör

Lärarnas Riksförbund anser att utbildningsdepartementet i denna del av promemorian problematiserar konsekvenser av en gymnasial lärlingsanställning som lärlingsutredningen lämnat därhän. Däremot anser förbundet att analysen måste fördjupas ytterligare. I promemorian skriver man att en elev som sägs upp från sin lärlingsanställning ”inte nödvändigtvis” förlorar sin utbildningsplats. Promemorian nämner också eventuella situationer då en arbetsgivare anser att det finns skäl för

upsägning, medan skolan anser att elevens förseelse ”inte är allvarligare än att en annan disciplinåtföljd än avskiljande kan vara tillräcklig” (s.11).

Lärarnas Riksförbund anser att situationer som dessa blir mer komplicerade i det föreslagna systemet då vissa elever på arbetsplatsen kan ha anställning och andra inte. Dessutom är det rimligt att anta att de elever som kommer ifråga för uppsägning inte vill fortsätta sin utbildning, trots att de fortsatt är garanterade en plats. Ett system där alla elever på arbetsplatsen har elevstatus i en utbildning är därför att föredra enligt Lärarnas Riksförbund.

3.7 Disciplinåtgärder

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget att beslut om disciplinåtgärder även fortsättningsvis ska fattas av skolhuvudmannen, rektor och lärare. Förbundet hänvisar till sina kommentarer om övrig myndighetsutövning i svaret till lärlingsutredningen (under rubriken ”Betygsättning i gymnasial lärlingsutbildning”).

3.8 Skadeståndsskyldighet

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om obligatorisk reglering av skadeståndsansvar i utbildningskontraktet. Förbundet hänvisar till sina kommentarer under rubriken 5.4.

3.9 Särskilt om yrkesintroduktion

Lärarnas Riksförbund gör samma analys av förslaget till gymnasial lärlingsanställning för elever i introduktionsprogram som för elever i yrkesprogrammets lärlingsutbildningar.

Med vänlig hälsning

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Metta Fjelkner
Förbundsordförande

Pontus Bäckström
Utredare